

**BELEDİYE HİZMETLERİNİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ: ŞİRKETLEŞEN
BELEDİYE UYGULAMASI****Konur Alp DEMİR¹****ÖZ**

Özelleştirme bilinen anlamlandırması ile piyasa ekonomisinin yaratılabilmesi için kullanılan bir araç niteliğindedir. Devletin hizmet sunmakla yükümlü olduğu birtakım alanlarda özel girişimlerin faaliyet göstermesi özelleştirmenin ruhunu oluşturmaktadır. Bu sayede devlet asli görevlerine daha fazla zaman ayırabilmekte, sermayenin yerel seviyeye yayılmasına imkân tanınmakta ve etkisiz bir halde bekleyen taşınır veya taşınmaz mallar değerlendirilebilmektedir. Özelleştirmenin iktisadi boyutunun yanında yerelleşmeye sağladığı katkıları ise ayrı bir bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Belediyelerin temel amacı yerel halka yerel nitelik taşıyan kamu hizmetlerini sunmaktır. Bunun için kendi öz gelirleri olmakla birlikte, ihtiyaç duydukları durumda merkezi yönetimden borçlanma yöntemi ile kaynak temin elde edebilmektedirler. Bu çalışmada özelleştirmenin yalnızca iktisadi boyutuna değinilmemiş, yerelleşme ile bütünleştirilerek bir yerel yönetim birimi olan belediyenin niteliksel değişimine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda belediyelerin şirketleşmesi üzerine kurgusal bir analiz yapılmıştır. Bu çalışmadan beklenen nihai sonuç ise özelleştirmenin yerelleştirici boyutunun şirketleşen belediye örneği üzerinden açıklığa kavuşturulmasıdır. Böylece özelleştirmenin, gerçekte, bir yerelleşme aracı olduğunun vurgusu yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Özelleştirme, Şirketleşme, Belediye, Yerelleşme, Kamu Hizmeti.*

**PRIVATIZATION OF MUNICIPAL SERVICES: INCORPORATION OF
MUNICIPAL IMPLEMENTATION****ABSTRACT**

Privatization is a means used to create the market economy with its conventional meaning. It is the spirit of privatization that private enterprises operate in a number of areas where the state is obliged to provide services. On this basis, the state can allocate more time to its primary tasks, allow the capital to spread to the local level, and evaluate the movable or immovable assets that are waiting in an ineffective state. In addition to the economic dimension of the privatization, contributions to localization need to be evaluated in a

---

¹ Dr.Öğr.Üy., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, konuralpdemir@yahoo.com.tr
ORCID: 0000-0003-1199-930X

separate context. The main objective of the municipalities is to provide local services to the local community. They can obtain funding from the central government with borrowing method they need, along with their own incomes. In this study, it was tried to shed light on the qualitative change of the municipality, which is a local government unit, integrated with localization and not only the economic dimension of privatization. In this context, a fictitious analysis has been made on the corporation of the municipalities. The final result expected from this study is the clarification of the localizing dimension of privatization through the example of the municipalized municipality. Thus, it has been tried to be emphasized that privatization is, in fact, a means of localization.

Keywords: Privatization, Incorporation, Municipality, Decentralization, Public Service.

1. Giriş

Ülkelerin ekonomi hedefleri açısından yürüttükleri devletleştirme politikaları 1980'li yıllar itibarıyla değişime uğramış ve yerini "özelleştirme" uygulamalarına bırakmıştır. Bu değişim devletin küçültülmesi fikrini güçlendirmiş ve piyasa odaklı politikaların benimsenmesini zorunluluk haline getirmiştir (Tortop vd., 2012: 371).

Kamu hizmeti ve bu hizmetlerin yerine getirilmesi durumu söz konusu olduğunda genel olarak konu ile ilgili üç taraf bulunmaktadır. İlk olarak kamu hizmetinin sahibi sıfatı ile "düzenleyen" bir taraf olmak zorundadır. Bu genellikle kamu otoritesi nitelemesiyle varlık kazanmaktadır. İkinci olarak kamu hizmeti düzenlendikten sonra ilgili hizmeti "üreten" ve ardından son basamakta ise "tüketen" olmak üzere iki taraf daha bulunmaktadır. Belediyeler yerine getirmekle mükellef oldukları yerel kamu hizmetlerini doğrudan kendileri yapabilecekleri gibi başka bir aracı unsur kullanarak da hizmet sunma faaliyetini gerçekleştirebilmektedirler. Örneğin, kaldırımları yenileme ve iyileştirme çalışmaları için belediyenin özel bir iş yüklenicisi (müteahhit) ile sözleşme yapması durumunda, belediye kamu hizmetini "düzenleyen", özel iş yüklenicisi hizmeti "üreten" ve son aşamada halk ise hizmeti "tüketen" konumunda yer almaktadır (Eryılmaz, 2012: 212).

Kamu hizmetlerinin alternatif yöntemlerle (özelleştirilerek) sunulması, kamu sektörünün yeniden yapılanması için iyi bir fırsatı da beraberinde getirmektedir. Bu yaklaşım sonucunda bireylerin (veya vatandaşların) sivil toplum ve özel sektör ile bütünleşerek

iyileştirilmiş kamu hizmetlerini alan birer müşteri vatandaş konumuna gelmeleri beklenmektedir (Yıldırım, 2004: 20).

Her hizmeti devletten bekleyen bir toplum yapısı içerisinde şekillendirilmeye çalışılan özelleştirme, sınırlı açıdan değerlendirildiği takdirde, devlete ait olan işletmelerin satılması şeklinde algılanabilmektedir. Bu algı en nihayetinde devletin satılması yönünde farklı bir yorumlamaya sebebiyet verebilmektedir (Çetinkaya, 2006: 125). Ancak bu yorumlama, özelleştirme kavramının temel mantığına ulaşamadığı takdirde, yanlış bir değerlendirmenin talihsiz bir çıkarımı şeklinde adlandırılabilir.

Özelleştirme, devletin temel görevleri olan ve kesinlikle özel sektör tarafından yüklenilemeyecek milli savunma, iç güvenlik, genel sağlık, temel eğitim ve adalet gibi hizmetler ile sınırlandırılması ve geriye kalan kamu hizmetlerinin özel sektöre devredilmesi ve ekonominin ise pazar koşulları içerisinde sürdürülmesi felsefesi üzerinden varlık kazanmaktadır (Bulut, 1995: 464). Bu çalışmada, özelleştirme kavramının ve uygulamalarının sıradan bir hizmet sunma yetkisinin devredilmesi veya ekonomik bir süreç olarak değerlendirilmesi yerine, konuyu çok boyutlu düşünerek topluma ve devlete sosyal, hukuki, mali ve idari açıdan fayda sağlayabilecek yeniden yapılanma aracı şeklinde tasvir edilmesi (Doğan, 2012: 7) yöntemi benimsenmiştir.

Özelleştirme, genel hatları ile değerlendirildiği takdirde, ekonomik bir eylem olmaktan uzaklaşarak, siyasi sürecin yönlendirdiği bir araç görünümüne sahip olmasına (Savas, 2003:318) rağmen, bu çalışmada yapılan kurgunun önemli bir boyutunu ilgili kavramın siyasi nitelikten arındırılması çabası yer almaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada, özelleştirmenin niteliksel değerlerine değinilecek, özelleştirmenin yerelleşme ile bağları sorgulanacak, belediyelerin şirketleşmesi konusu yerelleşme ve özelleştirme kavramları ekseninde değerlendirilecek ve kurgusal bir analizden uygulamaya dönük bir rota takip edilecektir.

2. Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediye

Yerel nitelemesiyle tarif edilmeye çalışılan durum tarihsel ve kültürel birikimler sonucunda elde edilen değerler ile ekonomik ve sosyal unsurların bütünleştirilmesidir. Bu bütünlük içerisinde yerelin neresi olduğunu tespit etmek önem taşımaktadır. Çünkü yerel siyasi, idari, coğrafi, kültürel, ekonomik ve toplumsal değerleri bir arada tutan coğrafi bir alandır. Yerel sahip olduğu farklı değerler sayesinde sürekli bir biçimde gelişme gösterme potansiyeline sahiptir.

Dolayısıyla çağdaş politikalar ile desteklenen ve insanın yaşayabileceği sürdürülebilir coğrafi mekânlar yerel olarak tarif edilebilmektedirler (Çukurçayır, 2013: 8-9).

Yerel yönetim, yerel nitelik taşıyan kamu hizmetlerinin devlet tüzel kişiliği dışında konumlanan başka bir kamu tüzel kişisine devredilmesini ifade etmektedir. Yerel yönetim üniter devlet yapılanması içerisinde yönetsel özerkliğe sahip olmasına rağmen, merkezi yönetim ile karşılaştırıldığında daha az yetkiye ve otoriteye sahip bir kurguya sahiptir (Çukurçayır, 2012: 93).

1982 Anayasası'nın 127. Maddesi'ne göre Türk devlet yönetimi sistemi içerisinde konumlanan yerel yönetim birimleri arasında belediye yapılanmasına yer verilmiştir (1982 Anayasası, Erişim Tarihi: 12.03.2019).

Belediye, sınırları içerisinde yaşayan halkın yerel ve gündelik ihtiyaçlarını karşılayan kurumsal kimlikli yerel bir yapıdır. Ülkelerin siyasi, yönetsel ve toplumsal yapılanmasından kaynaklanan sebeplerden dolayı uygulamada farklılıklar görülmesine rağmen, Türkiye'de kamu tüzel kişiliğine sahip olan belediyenin karar organları vatandaş tarafından seçilmekte ve kendisi için belirlenmiş belirli bir alan içerisinde ve sahip olduğu bütçe kapsamında yerel nitelikli hizmetler sunmaktadır. Belediyeler genel olarak nüfusu belirli bir sayıya ulaşmış kentsel alanlarda kurulmaktadır (Çukurçayır, 2013: 179). Bu açıdan değerlendirildiği takdirde belediye kent yönetiminden sorumlu olan ve yerel halka kentsel hizmet sunan kamu tüzel kişiliğine sahip yönetim birimi olarak tanımlanmaktadır (Ökmen ve Parlak, 2008: 50).

Belediyenin "mekânsal" bir yönetim birimi olmasından dolayı, kentsel yerleşmelerin yönetim modeli olarak adlandırılması da kabul edilebilir bir tanımlama biçimidir. Kentsel yerleşmeden kasıt ise tarımsal faaliyetlerin hiç yapılmadığı veya çok az düzeyde gerçekleştirildiği ve temel geçiminin sanayi, ticaret ve hizmet sektörleri üzerine yoğunlaştığı mekân olmasıdır (Güler, 2011: 289).

Kent yönetimi açısından etkin bir yerel yönetim birimi olarak öne çıkan belediyeler yerel kamu hizmet sunumunda ekonomikliği ve etkinliği sağlamaları için faaliyet göstermektedirler (Toprak, 2006:86). Bu bağlamda dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de önem taşıyan ve özerk yapılanmaya sahip belediyeler yerleşmeye, yerel demokrasiye ve kentlerin gelişmesine katkı yapmaktadırlar. Kentler geliştikçe kentlerde yaşayan insan sayısında da doğru orantılı olarak artış görülmektedir. Belediyeden beklenen en önemli görev kent halkının yerel ve ortak nitelik taşıyan ihtiyaçlarını katılımcı,

demokratik, adaletli ve etkili bir biçimde karşılaşmasıdır. Çünkü belediye, halka en yakın yönetim birimi olarak, halkın yönetime ve kentsel politikalar üretilmesi sürecine katılımını sağlayan ve aynı zamanda halkın kendisine sunulan yerel nitelikli kamusal hizmetleri denetleyebilmesi için çeşitli olanaklar sunan demokratik ve katılımcı bir yapılanmadır. Böylece yerel halk demokrasinin işlerlik kazanabilmesi için aktif birer özne olma imkânına kavuşmaktadır (Gül vd., 2014: 129).

3. Özelleştirme Kavramı ve Amaçları

Özelleştirme kavramı ilk defa 1983 yılında kullanılmaya başlanmış ve anlamsal açıdan tanımlanma ihtiyacı hissedilmiştir. Bu ihtiyaçtan kaynaklanan sebeplerden dolayı girilen tanımlama çabalarının tamamı “özel hale getirmek” anlamlandırması üzerine kurgulanmıştır. Basitleştirerek ve tamamlayıcı bir yaklaşım ile ifade etmek gerekirse özelleştirme kamu kesiminin mülkiyeti altında bulunan iş ve yetkilerin özel kesime devredilmesi şeklinde nihai bir tanımlama ile açıklanabilmektedir (Savas, 2003: 3).

Özelleştirmenin tanımsal ifadesi ilk değerlendirmede derin bir anlam ifade etmemesine rağmen, ikinci incelemede toplumun ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için devletin dışında yer alan çeşitli unsurların aktif bir hale getirilerek devletin ilgili alandaki varlığının sorgulanmasını gündeme getirmesi açısından önem kazanmaktadır. Dolayısıyla toplumun ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için yalnızca devletten beklenen hizmetlerin sınırlılığı ile yetinmek yerine, rekabetçi bir ortamda özel kesimin varlığının gerekliliği tartışmaya açılmaktadır (Savas, 2003: 3).

Özelleştirmenin temel düşünce kaynağını, kendisine hareket noktası olarak bireyciliği, özgürlüğü, sistemin kendiliğinden işlemesini ve serbest piyasa ekonomisi kapsamında daraltılmış bir devlet düzenini kabul eden “yeni sağ akım” oluşturmaktadır. Bu akım güçlü bireyciliğin ütöpik rüyasını aşırı güçlenmiş devlet karşısında savunmakta ve devletin hesapsızca büyümesini ve güçlenmesini birey özgürlüğünü sınırlandıran bir tehdit unsuru olarak algılamaktadır (Bozkurt vd., 2008: 193).

Farklı yöntemlere başvurularak gerçekleştirilmeye çalışılan hizmet sunma girişimlerinden en önemlisi (veya en önemlilerinden birisi), tüm dünyada yaygın bir biçimde kullanılan, özelleştirme dir. Özelleştirme uygulamaları sayesinde kamu kaynaklarının üzerindeki baskı(lar) azaltılmakta ve rekabetçi ortamın getirmiş olduğu faydalar kapsamında kaliteli ve hızlı hizmetler üretilebilmektedir (Ökmen ve Parlak, 2008: 399).

Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin özel sektöre satış yolu ile devredilmesi şeklinde varlık kazanan özelleştirme kavramı yerel yönetimler açısından değerlendirildiği takdirde hem satış (devretme) hem de hizmet sunumları için farklı yöntemleri deneme anlamlarını içermektedir (Vural, 2015:18). Bu açıdan değerlendirildiği takdirde özelleştirme yerel hizmet sunmak için kullanılan çeşitli yöntemlerden birisini oluşturmaktadır. Özelleştirmeyi tek bir boyut yerine sınırlı ve sınırsız olmak üzere iki farklı anlamda değerlendirmek gerekmektedir. Bu bağlamda sınırlı anlamı ile özelleştirme, mülkiyeti devlete ait olan varlıkların tüm hakları ile birlikte özel girişime devredilmesini tanımlarken, sınırsız anlamda özelleştirme ise devletin kamu hizmetlerini sunarken tabii olduğu kuralların azaltılması veya tamamen ortadan kaldırılmasını içermektedir (Şahin, 2014: 250). Özelleştirmeyi yalnızca hizmet sunma yetkisini devretme şeklinde yorumlamak yerine, mülkiyetin belediyelerde kalması koşuluyla “işletme hakkının devredilmesi”, “kiralama”, “yap-işlet-devret” modeli, “Kamu Özel İşbirliği” gibi benzer uygulamalara yönelik değerlendirmelere veya yorumlamalara yer vermek gerekmektedir. Mülkiyet hakkının devredilmesi sonucunda ticari bir eylem başlamakta ve kamu sektöründe özel sektörün kurallarının hâkim olmasının yolu açılmaktadır. Aynı zamanda özelleştirmeye gösterilen önem temelinde hükümet programları ve politikaları özel sektörün yararına olacak bir biçimde düzenlenmektedir (Doğan, 2012: 7).

Özelleştirmede tek bir uygulama söz konusu olmamaktadır. Yerel kamusal hizmetlerin sunulması için genel olarak benimsenen üç farklı yöntem bulunmaktadır. Bunlardan birincisi yerel nitelikli kamusal hizmetlerin ortaklıklar eliyle gerçekleştirilmesi (şirketleşme) yöntemidir. İkincisi, ilgili hizmetlerin vakıflaştırma yolu ile sunulması yöntemidir. Üçüncüsü ise iş çevrelerine belediyelerden kaynak aktarma (ihalecilik veya ihaleci belediyecilik) yöntemidir. Bu farklı yöntemler finansmanın özelleştirilmesi, üretim sürecinin harçlar ve fiyatlar ile desteklenmesi, kamusal tekel uygulamalarına son verilmesi ve mülkiyetin ve yönetimin kısmen veya tamamen özel sektöre devredilmesi şeklinde uygulamaya konulabilmektedir (Keleş, 2012: 470-472). Kamusal nitelik taşıyan hizmetlerin özelleştirme yöntemi ile sunulması yerel yönetimlerin hizmetlerden soyutlanacağı ve denetimlerinin olmayacağı anlamına gelmemektedir. Özelleştirmenin özünde hizmetlerin doğrudan kamu gücünü kullanan organlar yerine, hareket kabiliyeti daha fazla olan özel girişimler tarafından daha hızlı, kaliteli, etkili ve verimli bir

biçimde sunulacağı görüşü yer almaktadır. Dolayısıyla belediyeler özelleştirilen ilgili kamu hizmet(ler)ini doğrudan kendileri sunmamalarına rağmen, hizmet(ler)in üzerindeki sorumluluklarını muhafaza etmektedirler (Yıldırım, 2004: 21). Az önce yukarıda değinilen ve varlığından söz edilen özelleştirmenin iki farklı boyutunu biraz daha fazla ayrıntılandırmak gerekmektedir.

Sınırlı Anlamda Özelleştirme: Özelleştirmenin sınırlı yönden anlamlandırılması, kamusal hizmetlerin özelleştirilerek sunulmasını ayrıntılandırmadan açıklamak üzere kullanılan bir ifadedir. Kamusal hizmetin mülkiyetinin kamu kurumundan özel sektöre devredilmesi özelleştirmenin sınırlı anlamdaki tanımlamasını oluşturmaktadır (Özel, 2007: 59).

Sınırsız Anlamda Özelleştirme: Özelleştirmeye daha geniş bir çerçeveden bakılması ile birlikte devletin kamu hizmetlerinden belirli ölçülerle çekilmesi fikri yaygınlık kazanmıştır. Devlet kamusal hizmetlerde ikincil konuma gerilerken özel sektör birincil konuma yükselmektedir. Devlete daha az dayanma veya bağımlı olma fikri aynı zamanda yerleşme ilkesi ile de uyum içerisindedir (Özel, 2007: 58-60). Özelleştirmeyi, sınırsız anlamda değerlendirildiği takdirde, devletin serbest piyasa ekonomisini geliştirebilmesi için giriştiği çabaların bütünü olarak tarif etmek daha gerçekçi bir yaklaşımı ortaya çıkartmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiği takdirde özelleştirme devletin serbest piyasa ekonomisine dayanan ekonomik ve toplumsal bir düzen yaratma çabasının anahtar kavramıdır (Tortop vd., 2012: 372).

Özelleştirme girişimlerinin amaçları şu şekilde sıralanabilmektedir (Doğan, 2012: 8; Bozkurt vd., 2008: 194):

- Rekabete dayanan piyasa ekonomisine işlerlik kazandırarak üretimde verimliliği ve etkinliği sağlamak,
- Gelir dağılımını düzenlemek,
- Ülkeye yabancı sermaye girişini sağlamak,
- Kamu teşebbüslerinde gizli işsizliği ortadan kaldırmak,
- Enflasyon ile mücadele etmek,
- Devlete gelir sağlamak,
- Kamu harcamalarının işlemsel kapasitesini düşürmek,
- Kamu açıklarının giderilmesini sağlamak,
- Sermaye sahipliğinin tekelliğine son vererek tabana yayılmasını sağlamak,
- Kamu hizmetlerinde verimliliği sağlamak,
- Serbest piyasa ekonomisini geliştirmek,

- Sermayeyi tabana yarararak daha adaletli bir dağılımı gerçekleştirmektir.

Özelleştirme uygulamaları bir yandan devleti küçültme amacına hizmet ederken, diğer yandan kuralsızlaştırma politikaları ile mevzuatın basitleştirilerek daha işlevsel bir hale gelmesini sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu süre içerisinde devletin esnek bir yönetime kavuşturulması amacı ile otorite kültürü yerini vatandaşla hizmet etme kültürüne terk etmektedir (Köse, 2003: 42).

Kamu İktisadi Teşebbüsü devletin para karşılığında, bir diğer ifade ile hizmet sunduğu alanda karşılık talep ederek ve hizmetin maliyetine kullanıcıların da ortak olmasını bekleyerek mal ve hizmet sunma girişiminin kurumsallaşmış halidir (Savas, 2003: 221). Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin özelleştirmesinde gerçekte kamuya ait olan mülkiyetin özel sektöre "satılması" faaliyeti söz konusu olmasına rağmen, belediyelerde durum farklılık göstermektedir. Belediyeler özelleştirme uygulamaları sayesinde kentsel hizmetleri belirli bir ücret karşılığında özel sektöre gördürmektedirler. Dolayısıyla belediyelerdeki özelleştirme anlayışı mülkiyetin değil, hizmetin satılması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bir diğer yaklaşım çerçevesinde belediyeler özelleştirme yolu ile özel sektörden hizmet satın almaktadırlar. Belediyelerin özelleştirmeye konu olan hizmetleri çöp toplama, çevre düzeni, yol bakım ve onarım gibi yerel ve kentsel nitelik taşıyan hizmet başlıkları ile sınırlandırılmıştır (Ulusoy ve Akdemir, 2008: 380).

Özelleştirmenin sınırlarının ne olacağı yönündeki soru ile genişletilmeye çalışılan kavramsal haritanın üzerinde işaretleme yapmak gerekirse geniş bir coğrafyada çalışma imkânına kavuşulmuş olmaktadır.

Konuyu daha somut örnekler üzerinden açıklamak gerekirse özelleştirmenin mutlak bir biçimde sınırlandırılabilir herhangi bir engeli bulunmamaktadır. Özelleştirme halkın su ihtiyacının karşılanmasından ağaçların ilaçlanması ve budanmasına kadar geniş bir alanda varlık sahibi olabilmektedir (Savas, 2003: 3).

4. Özelleştirmeye Duyulan İhtiyaç ve Sebepleri

Güncel siyasi ve ekonomik gelişmeler ve teknoloji alanındaki değişimler toplumu da hareketlendirmiş ve yeni toplumsal bir yapılanma için mevcut yönetim sistemlerinin sabit kalmaması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Toplumsal taleplerin eski yönetim teknikleri ile çözümlenemeyeceğinin farkına varılması sonucunda yeni yaklaşımların benimsenmesi ihtiyacı meydana gelmiştir. Bu bağlamda devletin küçülerek asli görevlerine çekilmesi ve kamu

hizmetlerini farklı sunum tekniklerine sahip yapılanmalara bırakması düşüncesi yaygınlık kazanmıştır. Dolayısıyla devletin “yapan” değil, “yönlendiren” bir konumda durması hızlı, kaliteli ve verimli kamu hizmetlerinin üretilebilmesi için ön koşul haline gelmiştir (Ökmen ve Parlak, 2008: 398).

Belediyelerin yerel nitelik taşıyan kamusal hizmetleri sunma görevlerinin yanında seçim dönemlerinde halka söz verdikleri hizmetlerin de yerine getirilmesi gerekliliği mevcut imkânların genişletilmesi ihtiyacını gündeme taşımaktadır. Aynı zamanda kentlerin nüfuslarının sürekli bir biçimde artması sonucunda alansal olarak genişleyen mekânlara hizmet sunmak her geçen gün zorlaşmaktadır. Bu zorlukların aşılması amacıyla belediyeler hem ucuz hem de kaliteli hizmet sunum yollarını araştırmak ve hem de alternatif yöntemler bulmak zorunluluğu içerisinde girmektedirler (Bulut, 1995: 464).

Özelleştirmenin gereklilik olduğunu vurgulayanlar ile özelleştirmeye karşı çıkanların temel tartışma noktaları özelleştirmenin yararları ve olumsuzlukları üzerine yoğunlaşmaktadır (Çetinkaya, 2006: 124). Ancak özelleştirme konusuna yalnızca yarar ve olumsuzlukları üzerinden yaklaşmak konu bütünlüğünü bozmakta ve varılmak istenen hedef küçültülmektedir. Bu bağlamda özelleştirmenin varlık sorgulamasının yerelleşme tartışmaları üzerinden sürdürülmesi gerekmektedir.

Özelleştirmenin gerekliliğini vurgulayan kesimler genel olarak dört temel tartışma konusu üzerinden görüşlerini açıklamaya çalışmaktadırlar. Birincisi daha az maliyetli ancak daha verimli bir yönetimin ortaya çıkmasını vurgulayan tartışmalar; ikincisi devletin küçültülmesi gerekliliğini vurgulayan tartışmalar; üçüncüsü devletin asli görevinin ticari işlemler olmadığını ve bu süreç içerisinde devletin çok fazla para tükettiğini öne süren tartışmalar ve sonuncusu ise kamu yönetimi sistemini bürokratikleşmiş ve koruyucu bulan kesimlerin vatandaşın daha fazla seçme özgürlüğüne sahip olması gerekliliğini vurgulayan tartışmalardır (Sezer, 1992: 5).

Birey akıl sahibi bir varlık olarak yönlendirici müdahalelere maruz kalmadığı sürece kendi çıkarlarını muhafaza edebilecek ve bu doğrultuda kendisini yönlendirebilecek bir yeterliliğe sahiptir. Böyle bir durumun varlığında her birey kendi yararını gözetirken aslında toplumun tamamının kazancı da muhafaza edilmiş olmaktadır. Çünkü bireyin sağlaştırdığı bir sistem içerisinde toplumun geneli de güçlü olmaktadır. Bu bağlamda devletin özelleştirme aracını

kullanarak ekonomik hayatın tamamından çekilme (Bozkurt vd, 2008: 194) seçeneğini değerlendirmesi gerekmektedir.

Piyasa ekonomisinin işlerlik kazanabilmesi için ekonomik özgürlüğün olması gerekmektedir. Bu özgürlük özel ve kamu girişimlerinin rekabet edebilirliğini arttırmaktadır. Ancak rekabetin meydana gelebilmesi için de kamu girişimlerinin özelleştirilmesi önem taşımaktadır (Şanlıoğlu, 2003: 867).

Bu aşamadan sonra ilgili sebeplere yer vermek önem taşımaktadır.

Siyasi Sebepler: Özelleştirmenin siyasal alanda demokratikleşmeyi de beraberinde getireceği yönünde bir inanış mevcuttur. Çünkü liberal öğretilerde devlet sınırlandırılması gereken bir yapılandırma değildir. Devlet, sınırlandırılmadığı takdirde ve bir olasılık dâhilinde, bireyin özgürlük alanına müdahale edebilmekte ve sonuçta güçlü bir baskı aracı haline dönüşebilmektedir (Ersöz, 2001: 32). Hükümetler iktisadi bir işletmenin gelişmesinin kendilerine siyasi bir güç katacağı veya seçim dönemlerinde oy getireceği sonucuna vardıkları sürece, işletmenin geliştirilmesi yönündeki desteklerini sürdürme eğilimindedirler. Siyasi bir çıkarın olmadığı durumda ise işletmenin geliştirilmesi için gönülsüz davranabilmektedirler (Sarıkamış, 2005: 10).

Özelleştirme taraftarları demokrasi ile birlikte varlık kazanan siyasal özgürlüklerin ekonomik özgürlükler ile birleştirilmesini talep etmektedirler. Bu talebin gerçekleştirilebilmesi için yapılması gereken birincil hareketin merkezi yönetimin mümkün olduğunca görev ve yetkilerinin sınırlandırılması olduğu yönünde vurgulu bir inanç geliştirmişlerdir. Bu sayede özelleştirme ile işlerlik kazanacak serbest piyasa ekonomisinin tek bir otoriteye bağlı kalmadan yaygınlık kazanması ve piyasa otoritesinin farklı unsurlar arasında dağıtılması mümkün hale gelecektir (Ulusoy ve Akdemir, 2008: 381).

Mali ve Ekonomik Sebepler: Özelleştirmenin ekonomik sebeplerinin en temel varsayımı serbest piyasa sistemi içerisinde faaliyet gösteren özel şirketlerin devlete ait olan işletmelerden daha etkili ve verimli bir biçimde çalıştığı yönündeki fikir birliğidir (İleri, 1998: 151). Özelleştirmenin temel mali amacı ise devlete gelir sağlamaktır (Çelebi, 1995: 133).

Belediyelerin mali kaynaklarındaki artışın sorumluluklarında yaşanan fazlaşma ile doğru orantılı olmaması belediyeleri mali krize sokarken, kamu kaynaklarının kamuya ait olan kurum ve kuruluşlar yerine özel sektöre aktarılması olumsuzluğuna da sebep olmaktadır. Dolayısıyla belediyelerin sorumluluklarını yerine

getirebilecek ölçüde ve yeterli miktarda mali kaynağa sahip olması gerekmektedir (Nacar, 2005: 228).

Belediyelerin kendilerinin sunmakla görevli oldukları kamu hizmetlerinin bir kısmını özelleştirerek, ilgili kamu hizmetinin sunum sorumluluğunu özel bir kuruma devretmek istemelerinin temel sebebi mali kaynak elde edebilmektir. Özelleştirme sayesinde belediyelerin yaşadıkları bütçe açıklarının kapatılabileceği düşünülmektedir (Eren ve Kılıç, 2006: 78). Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başvurulan devletleştirme politikalarının enflasyona, yüksek vergilere ve dış ticaret açıklarına sebep olduğunun tespit edilmesi özelleştirmenin bir çözüm olarak düşünülmesine sebep olmuştur (Güney, 2013: 315). Özelleştirme teknik açıdan değerlendirildiği takdirde mevcut kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak için gereklidir. Etkinlik ise var olan kaynaklardan en fazla çıktıyı elde edebilmek ile ölçülebilecek bir kavramdır. Kamu hizmetlerinin üretiminde özel sektörde olduğu gibi hizmet verimliliğinin ve etkililiğinin artırılması ihtiyacının kamu yöneticileri tarafından da büyük bir zorunluluk olarak benimsenmesi özelleştirmenin birinci dereceden mali sebebini ortaya çıkartmaktadır (Sakınç ve Kayalidere, 2003: 206).

İdari Sebepler: Belediyeler yerel nitelikli kentsel hizmetlerin gerçekleştirilmesi konusunda en etkili yerel yönetim birimleridirler. Kentleşme faaliyetlerinin yaygınlık kazanması ve kentlerin yaşanabilecek yerleşim yerleri arasında üst sıralara çıkması belediye yönetimlerini önemli bir konuma taşımaktadır. Buna eşgüdümlü olarak kentsel hizmetlerin çeşitlenmesi ve kent halkının yönetimden daha fazla beklenti içerisine girmesi belediyelerin sorumluluk yükünde fazlalaşmalara sebep olmaktadır. Sorumluluk yükü artan belediyeler kendilerinden talep edilen hizmetleri gerçekleştirebilmek için farklı yöntemlere başvurumaktadırlar (Bozlağan, 2004: 265). İhtiyaçların giderilebilmesi için farklı yöntemlere başvurma durumu özelleştirmenin birinci dereceden idari sebebini ortaya çıkartmaktadır.

Özelleştirme bürokrasi olarak adlandırılan işlemler bütünü azaltmakta ve bu sayede kamu hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmaktadır. Kamu kurumları kar elde etme amacı taşımayan ve genel olarak “düşük gelir” ve “yüksek maliyetle” hizmetler üreten ve ekonomi dışında yer alan amaçları öncelikli sıraya yerleştiren tüzel kişiliklerdir. Özelleştirme sayesinde kamu kurumlarının hedefleri siyasi amaçlardan uzaklaşarak ekonomik amaçlara yaklaşmaktadır. Böylece gerek sermaye ve gerekse de

sorumluluk(lar) üst seviyeden aşağıya inerek tabana yayılmaktadır (Ecevit vd., 2010: 177).

Belediyeler özelleştirme sayesinde bürokrasiden, kırtasiyecilikten ve vesayet denetiminden uzaklaşmakta ve teknik ve uzman personel sorunu yaşamamaktadırlar. Bu sayede belediyelerin kadrolu veya sözleşmeli olarak personel istihdam etme zorunluluğu da belirli bir ölçüde ortadan kalkmaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2008: 381).

Özelleştirme sonucunda kamu yönetimi asli görevlerinin dışına çıkmayarak işleyiş sürecini daha işlevsel bir hale getirmekte, yönetim sürecinin verimliliğinde artış yaşanmakta, dış borçlanmaya gerek kalmamakta, üretim faaliyetleri tüketicilerin beklentileri doğrultusunda gerçekleştirilmekte, özel girişim teşvik edilmekte ve demokrasi kuvvetlenmektedir (Keleş, 2012: 472-473).

Bu noktaya kadar anlatılan özelleştirme amaçlarından ve özelleştirmeye duyulan ihtiyaç sebeplerinden öne sürülebilecek en önemlilerinden birisi kamu iktisadi kuruluşlarının ekonomik başarısızlığıdır (Roland, 2008: 2).

5. Özelleştirme ve Yerelleşme İlişkisi: Yerelleşmek İçin Özelleşmek

En bilinen anlamı ile yerelleşme, merkezi yönetimin tekelinde bulunan veya sorumluluğu altında yer alan yetki, görev ve kaynakların yerel yönetimlerin kullanımına devredilmesidir. Dolayısıyla yerelleşme merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişkileri düzenleyen bir yönetim ilkesidir. Yerelleşmenin bu bilinen anlamı birazda küreselleşmenin etkisiyle genişlemeye uğramış ve yerelleşme yeni dönemde merkezi yönetimin elinde bulunan planlama, karar verme, koordinasyon, yönlendirme, uygulama ve idari yetkilerinin taşra yönetimlerine, yerel yönetimlere, federe unsurlara, yarı ve tam özerk kamu kurumlarına, gönüllü organizasyonlara, meslek birlikteliklerine ve sivil toplum kuruluşlarına yayılması şeklinde güncellenmiştir. Bu durum merkezden çevreye yayılırken merkezi yönetimin küçültülmesi şeklinde de yorumlanabilmektedir (Eryılmaz, 2012: 123).

Yerelleşme ilkesinin etkili bir biçimde uygulandığı ülkelerde kaynakların halkın beklentileri ile doğru orantılı olacak bir biçimde kullanıldığı, yerel ihtiyaçların beklenen ölçülerde karşılandığı, yerel demokrasinin ve yerel özerkliğin kuvvetlendirildiği, denetimin ve halka hesap verilebilirliğin arttırıldığı ve merkezi yönetimin iş yükünün azaltılarak asli görevleri ile daha fazla ilgilenbilmesi için

zaman yaratıldığı gözlemlenmektedir. Bu sayede merkezi yönetim etkili ve verimli hizmet sunar hale gelmektedir (Gül vd., 2014: 15).

Yerelleşmenin nihai hedefinde merkezi yönetimin olması gereken verimlilikte sunmadığı veya sunduğu takdirde beklenen ölçütlerin altında kaldığı kamu hizmetlerinin yerel yönetimlere tamamen veya kısmen devredilmesi düşüncesi yer almaktadır (Çevik, 2012: 87).

Özellikle 1970'lerden sonra en merkezîyetçi ve katı siyasal sistemlere sahip olduğu düşünülen ülkeler dahi yapılanmalarını yerleşme ilkesi çerçevesinde güncellemeye başlamışlardır. Bu bağlamda yerleşmeye çalışan siyasal sistemler "yetki genişliği" ve "özelleştirme" uygulamalarından yardım almışlardır (Eryılmaz, 2012: 123).

Yerleşme ilkesi kapsamında güncellenen sistemlerin modernlik ötesi bir yaklaşım ile yeniden boyutlandırılması çalışmaları klasik anlayıştaki yerellik uygulamalarını daraltmıştır. Günümüzde yerleşme piyasa yönelimli bir kalıp içerisinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Piyasa yönelimli yerleşme bağlamında özelleştirme uygulamaları yönetim sistemlerine eklenmeye başlamıştır (Özel, 2015: 100).

Özelleştirmenin, kurumsal açıdan mal ve hizmetlerin toplu halde dağıtılması süreci şeklinde nitelendirilmesi sonucunda ortaya çıkan anlam klasik kamu yönetimi anlayışından uzaklaşmakta ve yerele yakın bir kurgu içerisinde yerleşme ilkesi ile bütünleşmektedir. Kaynakların yerleşme ilkesi kapsamında dağıtılması, bu sürece tüketicilerin katılımlarının sağlanması, devletin ve ekonomilerin küçültülerek yerele yakın olacak bir biçimde daha işlevsel bir hale getirilmesi ve vatandaşların çıkarlarının muhafaza edilmesi özelleştirmenin savunduğu değerler ile uyum içerisinde olmaktadır (Tortop vd., 2012: 372).

Yerleşme politikaları ile yerel yönetimler güçlendirilmeye çalışılmakla birlikte, bu noktadaki temel amaç yetkilerin yerelden "piyasa güçlerine" aktarılmasıdır. Bu hedef yerleşme ilkesini modern bir anlama kavuşturmakta ve ilkeyi yalnızca yerel yönetimlerin yetkilendirilmesi gibi sınırlı bir çerçeveden çıkartarak özgürleştirmektedir (Köse, 2003: 25).

Özelleştirme ile yerel yönetimlerin yeniden modellenmesi ihtiyacının karşılanması amaçlanmaktadır. Bir diğer ifade ile yerleşme ilkesinin üniter devlet yapılanması içerisinde yerel yönetimleri yeniden kurgulama çabası özelleştirme faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda

özelleştirme ile yerel yönetimlere kazandırılmaya çalışılan temel hedefler şu şekilde sıralanabilmektedir (Geray, 2001: 16):

- Yerel yönetimlerin rekabet ortamında pasif yönetimler haline gelmelerinin önüne geçebilmek,
- Kamusal hizmet sunumlarında özel sektörün olanaklarından faydalanmak,
- Kamusal hizmet ile karşılığında ödenen ücretin ilişkilendirilmesini ve eşitlenmesini sağlamak,
- Vatandaş yerine “müşteri” nitelmesini kuvvetlendirerek bireyleri aktif birer özne konumuna yükseltmek,
- Bireyleri ve özel sektörü kamu otoritesi karşısında birincil konuma yükseltmek,
- Kamu yönetimi sisteminin şirketleşmesini gerçekleştirebilmek,
- Yerel halk ile merkezi yönetimin rollerinin yeniden şekillendirilmesini sağlamaktır.

Devlet toplum için hizmet üretirken ilgili hizmetin niteliğinin sorgulanması önem taşımaktadır. Devletin birtakım hizmetleri doğrudan kendisi yapması ve geriye kalan bazı hizmetleri özelleştirme yolu ile doğrudan halka bırakması devlet olmanın gerekliliğinden kaynaklanmaktadır (Çetinkaya, 2006: 127). Bu noktada halkın hizmet üretme kapasitesinin geliştirilmesi ve en azından birtakım hizmetler açısından önceliğin devletten halka geçmesi yerelleşme ilkesinin uygulanabilirliği açısından önem taşımaktadır.

Yerelleşme birtakım idari birimlerin merkezi yönetim karşısında belirli bir bağımsızlığını içeren bir anlama veya kurguya sahip olmakla birlikte, küresel piyasanın bir unsuru olmak için de uygun bir araç niteliğindedir (Günel vd., 2014: 57). Özelleştirme, yerelleşme kavramının merkezi yönetimden yerel yönetimlere yetki, kaynak ve karar verme hakkının aktarılması anlamını genişleterek modern yerelleşme kavramını ortaya çıkartmaktadır. Yerel yönetimlerin yerelleşme ile güçlendirilmesinin arkasındaki temel sebep yetkilerin yerel yönetimler üzerinden piyasa güçlerine aktarılmasını sağlamaktır. Nihai durumda amaç olarak beliren bu sebep modern yerelleşmenin kavramsal alt yapısını oluşturmaktadır (Demircan, 2008: 105; Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001: 10).

Yerelleşmenin, yerel olanakların eylemsel bir biçimde kullanılmasını öngören bir kavram olmasından dolayı, yerel

ekonominin canlılık kazanabilmesi için gerekli olan dinamikleri harekete geçiren bir bütünsellik içerisinde ve yerel halk (Koçak, 2009: 140) adına yeniden kurgulanması gerekmektedir. Kanımızca bu kurgunun öznesi yerel halk ise nesnesi veya özneye hareket kazandıran ögesi de özelleştirme dir.

6. Özelleştirme Yerellik İlkesine Zarar Verir Mi?

Türkiye'deki yerel yönetimler Batı uygulamalarından farklı olarak vatandaşın sosyal yaşam seviyesini yükseltmek amacını taşımak yerine, asgari yaşamsal düzenini sağlamak amacını taşımaktadırlar. Bu sebepten dolayı yerel yönetimlerin işleyiş süreçlerinde yaşanabilecek herhangi bir aksaklık, adaletsizlik ve yetersizlik uzun dönemde toplumsal sorunların ortaya çıkması için gerekli olan nedenleri de beraberinde getirmektedir (Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001: 90).

Ulaşım, iletişim ve teknoloji alanlarında yaşanan gelişmeler ulus devlet anlayışını çevreye yayılma ihtiyacı kapsamında güncellemiş ve bu kapsamda yeni bir yapılanma modeli fikrini de beraberinde getirmiştir. Uluslararası dolaşımın ve iletişimin artması bireyleri ve özel şirketleri karşılıklı olarak birbirlerine bağlamış ve ticaret işlem hacmini yükseltmiştir. Bu süreç bireylerin bütün dünyayı tek bir devlet sınırı içerisinde yaşıyor gibi algılamalarına sebep olmuştur. Uygulamada ise devletlerin sınırları dar çerçeveler arasına sıkışmış olmakla birlikte, ticaret ve ilişkiler sınır tanımaz bir yeterliliğe ulaşmıştır. Böylece merkezîyetçi yönetim sistemlerinin gücü zayıflarken yerele olan ilgi artış göstermiştir (Çevik, 2012: 87).

Özelleştirmenin üzerine vurgu yaptığı temel amaçlar arasında serbest piyasa koşullarının uygulanabilirliğini sağlamak için devleti düzenleyici ve denetleyici sınırlı bir konuma getirmek hedefi yer almaktadır. Bununla birlikte mali açıdan sıkıntı yaşayan ülkeler özelleştirmeyi gelir kaynağı olarak görmektedirler (Bolatoğlu ve Erden, 2015: 39-41). Dolayısıyla özelleştirmenin yerellik ilkesine zarar vereceği yönündeki endişelerin bu iki sebep sonuç ilişkisi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Özelleştirmenin yerellik ilkesine zarar verebileceği veya tam tersi bir durum olarak yarar sağlayabileceği konusu kavramın tanımlanması aşamasında ele alınması gereken önemli bir husustur. Özelleştirme ne kadar iyi bir biçimde tanımlanır ve kavramsallaştırılabilirse yerellik ilkesi ile iletişimi o derecede çözümlenebilmektedir.

Ancak özelleştirmenin bu noktaya kadar anlatılan ve açıklanmaya çalışılan tanımlamasının yanında mutlak bir

kavramsallaştırmaya ulaşmak kolay bir uğraş değildir (İleri, 1998: 150). Özelleştirmenin yalnızca yüzeysel bir tanımlamasını yapmak varmak istenen hedefi küçültmek anlamına gelmektedir. Oysaki özelleştirme, kanımızca, küçültülecek bir hedef değildir.

Özelleştirmenin mutlak bir kavramsallaştırmasının yapılmasının zor olmasının sebebi teori ve pratikte ekonomi, hukuk, yönetim ve siyaset ile doğrudan ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır (İleri, 1998:150).

Üniter yapıya sahip olan bir ülkede kamusal kaynakların merkezi yönetimde toplanması eğilimi söz konusu olmaktadır. Bu eğilimden hareketle belediyelerin en önemli sorunlarından birisinin mali kaynak sıkıntısı olması dikkate alındığı takdirde yerel kamusal hizmet sunumlarında zorluklar yaşanabileceği beklenen bir sonucu meydana getirmektedir (Vural, 2015: 23). Dolayısıyla belediyelere mali kaynak sağlayan özelleştirme uygulamasının yerellik ilkesine zarar verebileceği düşüncesi, kanımızca, doğru bir yaklaşımı ortaya çıkartmamaktadır.

7. Belediyelerin Şirketleşmesi

Klasik yönetim yapısının verimli sonuçlar elde edilebilmesi noktasında yetersiz kalması ve genişleyen hizmet ağının gereklerinin yerine getirilmesinde daha etkili yöntemlerin benimsenmesi ihtiyacı özellikle 1970'li yıllardan itibaren devletlerin çözümlemeye çalıştıkları sorunlar arasında yer almaktadır (Aydınlı, 2003: 83). Belki de bu sorunların çözüme kavuşturulabilmesi için birtakım yasal metinlere çözüm niteliği kuvvetli olduğu düşünülen uygulamaya yönelik hükümler konulmuştur.

Örneğin, 13 Temmuz 2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 70. Maddesi'ne göre, "Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre şirket kurabilir." (5393 Sayılı Kanun, Erişim Tarihi: 06.02.2018).

İlgili hüküm çerçevesinde belediyenin yerel kamusal hizmetleri yerine getirebilmek için farklı yöntemlerden faydalanabilmekte olduğu ifade edilebilmektedir. Bu farklı yöntemlerden hangisini seçeceği ve uygulamaya koyacağı belediyenin takdirine bırakılmıştır. Bu bağlamda yerel kamusal hizmetler "Müstakil Bütçeli", "Katma Bütçeli", "Döner Sermayeli" veya "Şirket" şeklinde uygulamaya konulan yöntemler ile yerine getirilebilmektedir (Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001: 83).

1980'li yıllarda belediye hizmetlerinin özelleştirilmesi adına belediye şirketleri farklı bir yöntem olarak kabul edilmiştir. Belediye şirketlerine sendikalar tarafından istihdam koşullarını olumsuz

yönde etkilediği ve sendikalaşma olanaklarını zayıflattığı gerekçesi ile karşı çıkmıştır. Diğer yandan özel sektör temsilcileri de “piyasada rekabeti önledikleri” endişesi ile belediye şirketlerinin varlıklarına karşı olumsuz bir tavır sergilemişlerdir (Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001: 87).

Yönetimin etkisiz ve verimsiz kaldığı faaliyetlerde özel sektörden faydalanılması gerekliliği fikrinin “rasyonel işletmecilik” kavramı özelinde (Aydınlı, 2003: 83) veya (başka) yeni bir kurgu ile ifade edilmesi gerekirse ‘yeni model şirketçilik’ anlayışından söz etmek gerekmektedir.

Şirketleşme faaliyeti belediyelerde özelleştirme uygulamaları sonucunda kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Farklı bir açıdan değerlendirilecek olunursa belediyeler özelleştirme uygulamalarının altyapısını şirketleşme ile tamamlamışlardır (Fırat, 1998: 80).

Yukarıda, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 70. Maddesi’ne göre belediyelerin şirket kurabileceklerini ifade etmekle birlikte (5393 Sayılı Belediye Kanunu, Erişim Tarihi: 16.02.2018), Türk Ticaret Kanunu’nun da belediyelerin şirket kurmaları için gerekli düzenlemeleri meydana getirmiş olduğunun vurgulanması gerekmektedir. Belediyeler kendilerine tanınan yasal düzenlemeler sonucunda ve özellikle 1984 yılı sonrasında farklı alanlarda hızlı bir biçimde şirketleşmeye başlamışlardır. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerde merkezi yönetimin Kamu İktisadi Teşebbüsleri’ne (KİT) benzer “Belediye İktisadi Teşebbüsleri” (BİT) kurulmuştur (Eryılmaz, 2012:217).

Belediye İktisadi Teşebbüsleri belediyeler tarafından belirlenen yerel kamusal hizmetlerin yürütülmesi amacıyla kurulan veya ortaklık sonucunda yönetimine geçilen bağımsız bir bütçeye ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahip kuruluşlardır. Bu kuruluşların özellikleri şu şekilde ifade edilebilmektedir (Ökmen ve Parlak, 2008: 408):

- Belediye tarafından doğrudan kurulabileceği gibi yönetimine geçmek şartı ile var olan bir kuruluşa ortak olunabilmektedir,
- Kuruluşun sermayesinin en az yarısından fazlası belediyeye ait olmak zorundadır,
- Yönetimi mutlak bir biçimde belediyeye ait olmak zorundadır,
- Kuruluşun belediyeye ait olan görev alanlarında faaliyet yürütmesi gerekmektedir,
- Kuruluşun bütçesi belediye bütçesinden bağımsızdır,

- Kuruluş özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir.

Belediyelerin iktisadi ve ticari işletme kurmak istemesinin sebeplerinin başında katı bürokratik yapının dışına çıkarak daha esnek bir zeminde faaliyetlerini gerçekleştirme arzusu yer almaktadır. Bunun için de merkezi vesayet yönetimin denetiminden kurtulmak gerekliliği önem taşımaktadır. Kendisine esnek bir manevra alanı yaratan belediye, bölgenin ve beldenin ihtiyaçlarını ekonomik açıdan daha etkili ve verimli bir biçimde karşılama yeterliliğine kavuşmakta ve böylece yerel olan veya yerel alanda bulunan ise ekonomik açıdan kalkınmaktadır. Kalkınmanın hemen ardından yeni gelir kaynaklarına sahip olan belediye nitelikli personel istihdam ederek yakalamış olduğu ivmeyi sürdürme isteği içerisine girmektedir (Bozlağan, 2004: 272-274; Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001: 88). Belediyelerin şirketleşme çabalarının sıralı sebeplerine sınırsız açıdan bakıldığı takdirde aslında hepsinin birbirini destekleyen istekler oldukları görülmektedir.

Belediyeler çeşitli faaliyet alanlarında şirketleşebilmektedirler. Bunları dört başlık altında sıralamak mümkündür (Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001: 83):

- Yerel kamu hizmeti olarak nitelendirilebilecek elektrik, su, kanalizasyon, doğal gaz, terminal ve ulaşım gibi hizmetler,
- Gıda, yakacak, pazar yerleri ve toplu taşıma gibi piyasa düzenleyici hizmetler,
- Sosyal ve kültürel amaç taşıyan hastaneler, sağlık ocakları, çocuk bakım evleri, spor tesisleri, sanat galerileri, aşevleri, tiyatrolar ve yöresel el işçiliğinin desteklendiği imalathaneler (veya atölyeler),
- Temel amacı belediye yapılanmasına gelir sağlamak olan kaplıcalar, turistik işletmeler, gıda, yol yapım ve asfalt sanayileri, eğlence merkezleri, maden suyu işletmeleri, akaryakıt istasyonları ve otoparklar gibi mali kaynak sağlayan işletmeler.

Belediyelerin şirketleşmesi uygulaması, sınırlı açıdan incelendiği takdirde, hizmetlerin gerçekleştirilebilmesi için alternatif bir yöntem olarak değerlendirilebilmektedir. Aynı durum sınırsız açıdan incelendiği takdirde ise belediyelerin kamu hizmeti kavramını ve ruhunu unutarak veya göz ardı ederek kâr amacı taşıyan birer

işletme haline geldikleri ifade edilebilmektedir (Fırat, 1998: 80). En azından ilgili ifadenin olasılığı üzerine vurgu yapılabilir.

Belediyelerin özelleştirme yolu ile birtakım hizmetleri özel sektörden temin etmeleri sonucunda harcamalar açısından önemli derecede tasarruf edilmektedir. Özelleştirme belediyeleri mali açıdan rahatlatırken yönetim kapasitelerinin geliştirilmesinde de önemli bir etken olmaktadır (Çetinkaya, 2006: 129). Ancak gerçekte birer kamu kurumu olan belediyelerin şirketleşme faaliyetleri içerisine girmesi ve özel sektör ile doğrudan bağlantılı olması siyasi ve yakınlık ilişkileri sebebi ile başta kayırmacılık olmak üzere çeşitli adaletsiz uygulamalara eklenerek adlarının yolsuzluk(lar) ile anılmasına yol açabilmektedir (Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001: 89).

8. Özelleştirme Bir Çözüm Mü?

Yerel yönetim birimleri içerisinde özellikle belediyelerin hizmet yükünün oldukça fazla olmasına rağmen, işleyiş süreçlerinin etkisizliği belediyelerin sunmakla mükellef oldukları hizmetlerin kalitesine olumsuz açıdan yansımaktadır. Hizmet kalitesinin artırılması ve etkisiz yönetimin işleyiş sürecinden uzaklaşılması için özelleştirme bir çözüm yöntemi olarak kabul edilmiştir (Özdemir, 2008: 41).

Kamusal nitelikli mal ve hizmetlerin özel sektör aracılığı ile daha etkili ve verimli üretilebileceği düşüncesi yaygın olmasına rağmen, bu düşüncenin tek başına işlerliği bulunmamaktadır. Bir diğer ifade ile hizmet sunma yetkisinin özel sektöre devredilmesi ile olumlu sonuçların elde edilmesini beklemek gerçekçi bir yaklaşım ol(a)mayacağı gibi belediyelerin hizmetler üzerindeki sorumluluğunu da ortadan kaldırmamaktadır. Bu noktada belediyenin asli görevi hizmetlerin fiili sunumlarının özel sektöre devredilmiş olsa dahi gerçekte bu yetkinin kendisine ait olduğu bilinci ile denetimlerde bulunmaktır (Falay, 1998: 19).

Özelleştirmeyi altın bir değneğe benzeterak üzerine çok fazla anlam yüklemek yanlış anlamlandırmalara sebebiyet verebilecektir. Çünkü özelleştirmenin belirli sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar özelleştirme için uyulması gereken ilkeleri de belirlemektedir. Aleniyet ilkesi kapsamında şeffaf bir biçimde değer saptaması yapılan ve özelleştirmeden elde edilecek gelirlerin genel bütçeden karşılanması gereken harcama ve yatırımlar için kullanılmaması gerekmektedir (Gözübüyük, 2010: 44).

Yerel yöneticiler kaynak sıkıntılarını aşabilmek ve vesayet denetiminden uzaklaşabilmek için sunmakla mükellef oldukları

hizmetleri özel sektör aracılığı ile yerine getirme girişiminde bulunabilmektedirler. Dolayısıyla özelleştirme yerel yöneticiler için yaşamış oldukları çeşitli sorunlar ile mücadele etmek için bir çözüm önerisi niteliğindedir. Aynı zamanda yerel yöneticiler özelleştirme sayesinde yönetiminde oldukları yapılanmaya merkezi yönetime bağlı kalmadan kaynak sağlamış olmaktadır (Vural, 2015: 18).

Özelleştirmede dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. İlk olarak belediyelerin bütün yerel kamusal hizmetleri özelleştirmesinin önüne geçilmelidir. Çünkü bu noktada önemli olan vatandaşın çıkarlarının korunması olmasından dolayı "kamu hizmeti"nin gereklerini ve amaçlarını aşan bir ölçüde özelleştirme uygulaması kamu yararını ortadan kaldıracaktır sonuçları ortaya çıkarabilmektedir. En azından bu gibi bir olasılığın göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bununla birlikte belediye şirketlerinin merkezi yönetim tarafından disiplinli bir biçimde denetlenmesi için gerekli olan tüm tedbirlerin alınması kamu kaynaklarının hesapsız bir biçimde şirketlere aktarılması sorununun önüne geçilmesi açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda ilgili güvenlik tedbirlerinin uygulamaya yansıtılması kamu yararının korunması için de gerekli bir sonucu meydana getirmektedir (Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001: 89).

Belediyeler ekonomik güce dayanan yerel nitelikli kamu hizmetlerinin gereklerine ve zaman içerisinde ortaya çıkan değişikliklere göre kendisini güncelleyen ve uyum sağlayan özel girişimleri destekleyici politikalar izleyerek (Nacar, 2005: 222) kaliteli hizmet sunma ihtiyacını gidermiş olacaktırlar.

Belediyelerin farklı sebeplerden kaynaklanan gereksinimlerinden dolayı yerel kamu hizmetlerini özelleştirmesi, denetleyici ve esas sorumluluk sahibi oldukları gerçeğini değiştirmemektedir. Sermaye hareketlerinin kontrolünü sağlayamayan ve bu süreç içerisinde yer alamayan kent halkının siyasal ve toplumsal düzlemde var olma çabasının desteklenmesi gerekmektedir. Bu yöntem ile belediyelerin kendi yasallığını ve otoritesini muhafaza etmesi (Nacar, 2005: 222) önem taşımaktadır.

9. Sonuç

En bilinen anlamı ile özelleştirme kamuya ait hizmetlerin sunum hakkının özel girişimlere devredilmesidir. Bu sayede devlet asli görevlerine dönebilmekte ve halka hizmet götürülmesi aşamasında hem mali tasarruf sağlanmakta hem de devlet hazinesine ek gelir getirilmektedir. Devletlerin en önemli sorunları arasında

aşırı büyüme durumu yer almaktadır. Bir devletin asli görevleri dışında her alanda müdahaleci olması durumunda görev şişmesi sorunu ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu sorun ile mücadelede özelleştirme en etkili araçlardan birisini oluşturmaktadır. Özelleştirmenin çerçevesi yalnızca iktisadi konular ile sınırlanmayacak kadar geniştir. Bu bağlamda değerlendirildiği takdirde özelleştirmenin yerleşmeye hizmet eden bir ruha sahip olduğu ifade edilebilmektedir. Bu ruh yerel alanda kamusal hizmetlerin özel teşebbüsler tarafından üstlenmesi ile canlanmaktadır.

Devlet her hizmeti mutlak biçimde doğrudan kendisi yerine getirmek zorunda değildir. Devletin asli görevlerine dâhil olmayan hizmetler ihale usulü ile yüklenici şirketlere devredilebilmektedir. Devlet ise kendisini yormadan sadece yapılan işleri denetleyerek zaman kazanmaktadır.

Özelleştirme yerel alanda girişimcileri teşvik ederek ve belediyeleri şirketleştirerek yerleşmeye katkı sağlamaktadır. Bir diğer açıklama ile belediyeler özelleştirme sayesinde niteliksel değişime uğramaktadırlar. Çünkü belediye hizmet yüklenicilerine hizmeti kiralayan bir konumda durmaktadır. Bu durum da belediyenin şirketleşmesini açıklayan güzel bir örneği oluşturmaktadır.

Özelleştirme sayesinde belediyeler daha kaliteli, hızlı ve adaletli hizmet üretebilmektedirler. Çünkü işi yüklenen şirket üstlenmiş olduğu sorumluluğu belirli bir zaman diliminde ve kendisinden beklenen ölçütlerde yerine getirmek zorundadır. Belediye ise denetleyici konumunda bulunmaktadır. Nihai aşamada ise belediye iş yüklenicilerine görev (iş) veren ve sözleşme imzalayan bir konumda bulunduğundan dolayı şirketleşecektir.

Kaynakça

AYDINLI, Halil İbrahim (2003). "1980 Sonrası Türk Belediye Sisteminde Yeni Liberal ve Desentralist Eğilimler", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 5, ss. 73-86.

BOLATOĞLU, Nasip ve Lütfi ERDEN (2015). "Türkiye'de Özelleştirmenin Kamu Mali Davranışları Üzerine Etkileri", *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 33, Sayı: 4, ss. 39-58.

BOZKURT, Ömer; Turgay ERGUN ve Seriyse SEZEN (Editör) (2008). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, 2. Baskı, Yayın No: 342, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, Ankara.

BOZLAĞAN, Recep (2004). "Belediye İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme", *Kamu Yönetimi*, (Editörler: Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen), Gazi Kitabevi, Ankara.

BULUT, Cengiz (1995). "Özelleştirme ve Belediyelerde Uygulama Alanları", *Yeni Türkiye*, Mayıs-Haziran, Yıl: 1, Sayı: 4, ss. 464-471.

ÇELEBİ, Kemal (1995). "Demokrasi ve Özelleştirme", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Nisan-Temmuz-Ekim, No: 11-12-13, ss. 129-136.

ÇETİNKAYA, Özhan (2006). "Türkiye'de Özelleştirmenin Anlamı ve Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, Sayı: 49, s. 123-132.

ÇEVİK, Hasan Hüseyin (2012). *Kamu Yönetimi Kavramlar – Sorunlar – Tartışmalar*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

ÇUKURÇAYIR, Mehmet Akif (2013). *Yerel Yönetimler Kuram, Kurum ve Yeni Yaklaşımlar*, 2. Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya.

ÇUKURÇAYIR, Mehmet Akif (2012). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, 4. Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya.

DEMİRCAN, Esra Siverekli (2008). "Yeni Ekonomik Düzende Küreselleşme Yerelleşme Bağlamında Belediyelerde Yeni Mali Yönetim Anlayışı", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ocak-Haziran, Sayı: 30, ss. 99-128.

DOĞAN, Mustafa Necati (2012). *Rakamlarla Özelleştirme: Türkiye'de ve Dünyada Özelleştirme Uygulamaları ve Özelleştirme Fonu'nun Kaynak Ve Kullanımları*, T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Ankara. (<http://www.oib.gov.tr/baskanlik/ozellestirme-kitap29%203.pdf>), (06.10.2017).

ECEVİT, Eyyup; Recep DÜZGÜN ve Oğuzhan TÜRKER (2010). "Özelleştirme ve Uluslararası Doğrudan Yatırımların Türkiye Ekonomisi'ne Yansıması: İlk ve İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Örneği", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, ss. 175-192.

EREN, Veysel ve Selim KILIÇ (2006). "Yerel Hizmetlerde Özelleştirmeye Alternatif Bir Yöntem Olarak Rekabet Yaklaşımı", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 61, Sayı: 3, ss. 73-101.

ERSÖZ, Halis Yunus (2001). "Yerel Yönetimlerde Özelleştirme Uygulamaları ve Yaygınlık Derecesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Nisan, Cilt: 10, Sayı: 2, ss. 31-50.

ERYILMAZ, Bilal (2012). *Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar*, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

FALAY, Nihat (1998). "Yerel Yönetimlerde Özelleştirmeye İlişkin Sorunlar", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Ocak, Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 14-20.

FIRAT, A. Serap (1998). "Belediyelerde Özelleştirme Uygulamaları", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Ocak, Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 78-90.

GERAY, Cevat (2001). "Kentleşme Sorunlarının Çözümü Açısından Küreselleşme, Özelleştirme, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Ekim, Cilt: 10, Sayı: 4, ss. 7-22.

GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref (2010). *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*, Güncelleştirilmiş 11. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.

GÜL, Hüseyin; Hakan Mehmet KİRİŞ; Nilüfer NEGİZ ve İsmail GÖKDAYI (2014). *Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset*, Detay Yayıncılık, Ankara.

GÜLER, Birgül Ayman (2011). *Türkiye'nin Yönetimi -Yapı-*, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

GÜNAL, Alpay; Senem ATVUR ve Kadriye Okudan DERNEK (2014). "6360 Sayılı Yasanın Yerelleşme Bağlamında Değerlendirilmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 3, ss. 55-70.

GÜNEY, Selami (2013). "Türkiye'de Özelleştirmenin Maliyetler Üzerine Etkisi: Konya Şeker Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Örneği", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, ss. 314-327.

İLERİ, Hüseyin (1998). "Türkiye'de Özelleştirme", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, Sayı: 1, ss. 149-162.

KELEŞ, Ruşen (2012). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Genişletilmiş 8. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul.

KOÇAK, Hüseyin (2009). "Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi ve Kentsel Yaşam", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 10, ss. 133-142.

KÖSE, Hacı Ömer (2003). “Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü”, *Sayıştay Dergisi*, Nisan-Haziran, Sayı: 49, ss. 3-46.

NACAR, Birsen (2005). “Yerel Yönetimlerin Mali Krizi Üzerine Kuramsal Açıklamalar: Nedenler, Öneriler ve Bir Değerlendirme”, *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 9, ss. 202-247.

ÖKMEN, Mustafa ve Bekir PARLAK (2008). *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat*, 1. Baskı, Alfa Aktüel Yayınevi, İstanbul.

ÖZDEMİR, Gürbüz (2008). “Belediye İktisadi Teşebbüslerinin Özelleştirilmesi”, *Sayıştay Dergisi*, Ekim-Aralık, Sayı: 71, ss. 41-74.

ÖZEL, Mehmet (2015). “Modern Desentralizasyon” Düşüncesinin Temel Dinamikleri ve Yerelleşme Üzerine Etkileri, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 1, ss. 99-116.

ÖZEL, Mehmet (2007). “Bir Yerelleşme Biçimi Olarak Özelleştirme, Rekabetle ilişkisi Ve Yerel Yönetimlerde Uygulamaları”, *Akademik Fener Dergisi*, (Yeni Adı: *Bandırma İİBF Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*), Sayı: 8, ss. 51-74.

ROLAND, Gérard (2008). “Introduction”, *Privatization Success and Failures*, (Editor: Gérard Roland), (pp. 1-8), Columbia University Press, New York.

SAKINÇ, Süreyya ve Gül KAYALIDERE (2003). “Yerel Hizmetlerin Özelleştirilmesinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Manisa Belediyesi Örneği”, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, ss. 205-221.

SARIKAMIŞ, Cevat (2005). “Türkiye’de Özelleştirme Çalışmaları”, *Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Derneği (MUFAD) Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim, Sayı: 28, ss. 9-12.

SAVAS, Emanuel S. (2003). *Daha İyi Devlet Yönetiminin Anahtarı Özelleştirme*, (Çeviren: Ergün Yener), 3. Baskı, Yayın No: 517, Milli Produktivite Merkezi Yayınları (MPM), Ankara.

SEKİZİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI, YEREL YÖNETİMLER ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU RAPORU, Yayın No: DPT: 2538-ÖİK: 554, Ankara 2001.

(<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/zel%20htisas%20Komisyonu%20Raporlar/Attachments/180/oik554.pdf>), (01.11.2017).

SEZER, Birkan Uysal (1992). “Büyük Devlet-Küçük Devlet Tartışması”, *Amme İdaresi Dergisi*, Aralık, Cilt: 25, Sayı: 4, ss. 3-29.

ŞAHİN, Yusuf (2014). *Yerel Yönetimler*, 1. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.

ŞANLIOĞLU, Ömer (2003). “Türkiye’de Özelleştirmenin Önündeki Başlıca Engeller ve Daha İyi Bir Özelleştirmenin Çerçeve Koşulları”, *Atatürk Üniversitesi Erzurum Hukuk Fakültesi Dergisi*, Aralık, Cilt: 7, Sayı: 3-4, ss. 865-888.

TOPRAK, Zerrin (2006). *Yerel Yönetimler*, 6. Baskı, Nobel Yayınevi, Ankara.

TORTOP, Nuri; Eyüp G. İSPİR; Burhan AYKAÇ; Hüseyin YAYMAN ve Mehmet Akif ÖZER (2012). *Yönetim Bilimi*, 9. Basım, Nobel Yayınevi, Ankara.

ULUSOY, Ahmet ve Tekin AKDEMİR (2008). *Mahalli İdareler Teori-Uygulama-Maliye*, Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.

VURAL, Tarık (2015). “Özelleştirme Kavramının Yerel Yönetimler Açısından Değerlendirilmesi”, *Maliye Araştırmaları Dergisi*, Yıl:1, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 17-28.

YILDIRIM, Uğur (2004). “Yeni Belediye Yasaları Çerçevesinde Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Ekim, Cilt: 13, Sayı: 4, ss. 19-37.

1982 ANAYASASI,

(<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>),
(12.03.2019).

5393 SAYILI BELEDİYE KANUNU,

(<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>),
(06.02.2018; 16.02.2018).

